

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף ע'

במשנה התבאר שאדם שמכר את השדה לא מכר עמו את החרוב ואת סדן השקמה, ומביאה הגמרא ששאל רב אחא בר הונא את רב ששת מה הדין באדם שאמר לחבירו שהוא מוכר לו את השדה חוץ מחרוב פלוני או חוץ מסדן פלוני והיו בשדה עוד עצי חרוב או סדן השקמה. האם ממה שהוא אמר לו שדווקא אותו החרוב אינו מכור משמע ששאר החרובים כן מכורים, או שכיון שאם לא היה אומר דבר כל החרובים לא היו מכורים, זה שהוא הוסיף ואמר חוץ מחרוב פלוני לא יגרע מכוחו ששאר החרובים יהיו מכורים.

והשיב לו רב ששת שאף שאר החרובים אינם מכורים.

והקשה עליו רב אחא בר הונא ששנינו בברייתא שאדם שאמר לחבירו שהוא מוכר לו שדה חוץ מחרוב פלוני או חוץ מסדן פלוני לא קנה, והבין רב אחא שהכוונה שהוא לא קנה את אותו החרוב, אך את שאר החרובים הוא כן קנה. אך דחה רב ששת ואמר לו שכוונת הברייתא שהקונה לא קנה כלל את החרובים או סדן השקמה שבשדה.

ואמר לו רב ששת שטעם הדין הוא שכפי שאדם שמכר לחבירו שדה, ואמר לו שדי מכורה לך חוץ משדה פלונית, לא אומרים ששאר שדותיו מכורות, אלא רק השדה שהוא מכר, וכך גם לגבי עצי חרוב וסדן השקמה שנקראים כשדה אחרת והם אינם חלק מהשדה.

ויש שאמרו, ששאל רב אחא בר הונא את רב ששת האם אדם שמכר לחבירו קרקע ואמר לו שהוא מוכר אותה חוץ מחצי חרוב פלוני או חוץ מחצי סדן פלוני, ואומרת הגמרא שוודאי ששאר החרובים לא קנה והשאלה האם החצי חרוב השני מכור או לא.

והשיב לו רב ששת שאף שאר אותו החצי חרוב אינו מכור.

והקשה עליו רב אחא בר הונא ששנינו בברייתא שאדם שאמר לחבירו שהוא מוכר לו שדה חוץ מחצי חרוב פלוני או חוץ מחצי סדן פלוני, לא קנה את שאר החרובים, והבין רב אחא שהכוונה שהוא לא קנה רק את שאר החרובים אבל את אותו חצי החרוב הוא כן קנה. אך דחה רב ששת ואמר לו שכוונת הברייתא שהקונה לא קנה כלל את החרובים ואף לא את אותו חצי החרוב השני.

ואמר לו רב ששת שטעם הדין הוא שכפי שאדם שמכר לחבירו שדה, ואמר לו שדי מכורה לך חוץ מחצי שדה פלונית, לא אומרים שחצי השדה השני כן מכור, אלא רק השדה שהוא מכר, וכך גם לגבי עצי חרוב וסדן השקמה שנקראים כשדה אחרת והם אינם חלק מהשדה.

מביאה הגמרא ששאל רב עמרם את רב חסדא האם אדם שהפקיד אצל חבירו דבר בשטר, וכשבא המפקיד לתבוע את הפקדון כשהשטר בידו טען השומר שהוא החזיר לו את הפקדון, האם השומר נאמן או שאינו נאמן כי יש למפקיד שטר שהוא הפקיד אצלו. **והשיב** לו רב חסדא שהשומר נאמן.

ושאל אותו רב עמרם כיצד השומר נאמן הרי יש שטר למפקיד שהוא הפקיד אצל השומר את הפקדון ואם השומר היה מחזיר המפקיד היה מחזיר לו את השטר, וממילא ממה שהשטר אצל המפקיד יש ראייה שהשומר לא החזיר את הפקדון.

והשיב לו רב חסדא שהטעם שהשומר נאמן זה כיון שיש לו מיגו שאם היה רוצה לשקר היה טוען שהפקדון נאנס ובכזה מקרה הוא היה פטור אף שיש שטר ביד המפקיד, ולכן אף כשטען שהוא החזיר את הפקדון הוא נאמן.

עמוד ב'

ועדיין שאל רב עמרם שהרי כשהשומר טוען שהפקדון נאנס הוא חייב שבועה, ואם כך מדוע אם המפקיד טוען שהחזיר את הפקדון הוא פטור משבועה, הרי כל נאמנותו היא במיגו שאם היה רוצה לשקר היה טוען שהם נאנסו, והרי אז הוא היה חייב להישבע.

והשיב לו רב חסדא שאכן אף שומר שטוען שהחזיר את הפקדון ויש שטר למפקיד חייב להישבע.

ומנסה הגמרא לומר שהדין הזה יהיה תלוי במחלוקת תנאים בברייתא, שמצינו בברייתא שאדם שתבע מנכסי היתומים חוב שאביהם היה חייב לו, והוציא שטר כ"ס, דהיינו שבשטר היה כתוב שאביהם לקח ממנו למשל מאה זוז לעשות בהם עסקה, ולחלוק ברווחים, וכעת הוא תובע בחזרה את המאה זוז האלו.

והתבאר בברייתא שדעת דייני גולה שבעל השטר נשבע שדבריו אמת ונוטל את כל הסכום הכתוב בשטר, אך דעת דייני ארץ ישראל שבעל השטר נשבע אך גובה רק מחצית מסכום העסקה הכתוב בשטר.

ומבינה הגמרא שלדעת כולם הדין בעסקה שאדם עושה בממון חבירו הוא כפי שאמרו בני נהרדעא שדנים את חצי מהסכום כאילו הוא הלוואה, וחצי מהסכום כאילו הוא פקדון, ולכן על החצי של הלוואה הרווח הולך למקבל שעושה את העסקה, ועל החצי של הפקדון הרווח הולך לבעל המעות שהפקיד את המעות אצל המקבל. (אמנם כדי שלא יהיה ריבית מה שהמקבל עוסק בפקדון תמורת הלוואה הוא נוטל חלק נוסף בחצי רווח של בעל המעות).

וממילא אומרת הגמרא שעל החצי של הלוואה וודאי שבעל השטר נשמע ליתומים ונוטלו כדין כל שטר הלוואה שאביהם הלווה שהם חייבים לשלם אותו.

ומנסה הגמרא לומר שמה שנחלקו דייני גולה ודייני ארץ ישראל האם על החצי של הפקדון בעל השטר גם נשבע ונוטל או לא, זה האם שומר נאמן לומר על פקדון שהוא החזיר אותו כשהשטר ביד המפקיד. שלדעת דייני גולה השומר אינו נאמן ולכן בעל השטר נשבע וגובה הכל, אך לדעת דייני ארץ ישראל השומר שאמר שהוא החזיר את הפקדון, אף שלמפקיד יש שטר הוא נאמן, וכיון שאם היה אביהם של היתומים היה טוען כך הוא היה נאמן, אף אנו טוענים להם כאילו הוא טוען זאת ולכן הם פטורים.

אך דוחה הגמרא ואומרת שלא בזה נחלקו דייני גולה וארץ ישראל, ואף לדעת דייני גולה אילו אביהם היה טוען על הפקדון שהוא החזיר הוא היה נאמן כדברי רב חסדא ואפילו שיש שטר על הפקדון.

אלא שלמרות זאת כאן סוברים דייני גולה שבעל השטר גובה את כולו, כי אם היה אביהם של היתומים משיב את המעות שהיו אצלו כפקדון הוא היה אומר זאת לבניו, וממה שלא אמר להם רואים שהוא לא החזיר את הפקדון.

אמנם דעת דייני ארץ ישראל שאין ראייה, כי יתכן שהוא רצה לומר לבניו ולא הספיק עד שמת.

ומביאה הגמרא שבאמת כך שלח רב הונא בר אבין דין שהמפקיד אצל חבירו בשטר ולאחר מכן אמר לו החזרתיו לך נאמן, ואף שיש שטר כנגדו, וכדברי רב חסדא.

ודין נוסף שלח רב הונא בר אבין ששטר כ"ס היוצא על היתומין, בעל השטר נשבע וגובה כולו, ומבארת הגמרא שאין סתירה מכך שבעל השטר גובה מהיתומים אף את החצי בשטר שהוא פקדון, לדין הקודם שאמר רב הונא בר אבין ששומר נאמן לומר שהוא פרע פקדון אף כנגד שטר, כי דעת רב הונא בר אבין כדייני ארץ ישראל שאם האב היה מחזיר את הפקדון הכתוב בשטר הוא היה אומר לבניו שהוא החזיר את הפקדון.

וכך אמר רבא שלהלכה שטר כ"ס היוצא על היתומים נשבע וגובה מחצה.

ומביאה הגמרא שאמר מר זוטרא שהלכה כדייני גולה ושאל רבינא את מר זוטרא שהרי רבא פסק שנשבע וגובה מחצה, ודייני גולה אמרו שנשבע וגובה הכל, והשיב לו מר זוטרא שהוא שנה בברייתא להפך, שדייני גולה הם אלו שאומרים שבעל השטר נשבע וגובה מחצה מהיתומים, ולכן אמר שהלכה כמותם.